

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу **Кисленка Дмитра Петровича** на тему «**Теоретичні і методичні засади професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки**», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена суспільними запитамися щодо якісної професійної підготовки фахівців охоронної діяльності та безпеки, оскільки саме вона визначає ефективність забезпечення зовнішньої та внутрішньої безпеки держави та людей, захисту їх прав, свобод, майнових ресурсів, об'єктів господарювання.

На сучасному етапі розвитку української держави вкрай важливою є проблема підготовки кваліфікованих кадрів для охоронної діяльності здатних до професійної мобільності, оперативності, гнучкості, винахідливості, здатних вирішувати складні завдання службової діяльності, самостійно підвищувати освітній рівень протягом усієї професійної кар'єри, готових до співпраці та співтворчості. Нова концепція діяльності, розширення функцій фахівців охоронної діяльності та безпеки ставлять підвищені вимоги до професійної підготовленості охоронців та вимагають розроблення новітніх методик навчання. Це актуалізує проблему вдосконалення системи професійного навчання майбутніх фахівців.

Як справедливо зазначає здобувач, реалії практичної діяльності охоронців дають підстави констатувати наявність низки проблем, що стосуються професійної підготовленості працівників. До них відноситься: не достатній рівень знань законодавчої бази, фізичної підготовленості, неналежна сформованість психомоторної стійкості, що загалом спричиняє слабку готовність до ефективного здійснення службової діяльності. Потребує нагального перегляду система професійної підготовки фахівців охоронної діяльності та безпеки, впровадження концептуально нових підходів і принципів її функціонування, розроблення методик, в яких акцент ставиться на розвиток нервово-психологічної стійкості, комунікативності, толерантності, вольових якостей та на сформованість різних властивостей зорової пам'яті, оперативність мислення. Для вирішення вказаних проблем автор визначив у завданнях свого дослідженні.

На сьогодні науковцями оприлюднена досить незначна кількість досліджень присвячених вирішенню проблем вдосконалення професійної підготовки фахівців охоронної діяльності та безпеки, обґрунтуванню теоретичних підходів щодо оптимізації та удосконалення освітнього процесу підготовки фахівців, бракує дисертаційних досліджень, у яких би була створена кваліфікаційна система поліпшення якості професійної підготовки фахівців охоронної діяльності, розроблена модель професійної підготовки, визначення педагогічних умов. Є потреба удосконалення технології поетапного та послідовного формування професійної компетентності та методики їх діагностування.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

Аналіз дисертації «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки» свідчить, що автор з належною повнотою охарактеризував досліджувану роботу, розробив науковий апарат дослідження, сформулював концептуальні ідеї згідно поставлених завдань.

Робота складається з анотацій, вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, що становить 690 найменувань (із них 46 іноземних), 25 додатків. Повний обсяг дисертації – 602 сторінки, основний текст викладено на 370 сторінках. Робота ілюстрована 22 таблицями та 25 рисунками.

Обґрунтування наукових положень дисертаційного дослідження є досить переконливими. Дослідження характеризується тривалим періодом його проведення з 2013 року по 2018 рік, воно передбачало низку етапів: пошукового, констатувального, формульовального й узагальнювального.

Обґрунтування наукових положень дисертаційного дослідження є досить переконливим.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено ступінь її наукового розроблення, розкрито зв'язок дослідження з науковими програмами, планами й темами, визначено мету та завдання дослідження, розкрито об'єкт, предмет, наукову новизну та практичне значення роботи, подано концепцію дослідження, інформацію про апробацію результатів і публікацій за матеріалами дослідження.

У першому розділі «Теоретичні засади професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки» проаналізовано й узагальнено положення літературних джерел і вимоги нормативно-правових документів із проблем дослідження; зарубіжний та вітчизняний досвід підготовки охоронців; особливості службової діяльності. Обґрунтовано зміст ключових понять дослідження, охарактеризовано нормативно-правове забезпечення професійної діяльності й підготовки фахівців та безпеки, як складну багатофакторну категорію. Ґрунтовний аналіз проблем, що виникали під час службової діяльності охоронців і стану їх професійної готовності дисертант засвідчив наявність недоліків у діючій системі професійного навчання, внаслідок чого вона є недостатньо продуктивною і не сприяє якісному формуванню професійної готовності. Здобувач з'ясував причинні зв'язки виникаючих проблем та розробив шляхи їх вирішення.

У другому розділі «Концептуальні основи професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки» обґрунтовано концептуальні засади вдосконалення професійної підготовки.

Здобувач зв'язував основні чинники впливу на якість професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності, а саме: соціологічні, педагогічні, матеріально-технічне й інформаційно-технологічне забезпечення, умови дотримання заходів безпеки та психологічні.

Для пошуку шляхів розв'язання окреслених проблем використані компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний, системний, аксіологічний, інтегративний підходи.

Системний підхід дослідження дозволив дисертанту визначити основний вектор роботи, який надає створити образ професійної підготовки, як цілісного, динамічно-системного процесу поряд з інтегративною професійно-особистісною характеристикою фахівця з охоронної діяльності.

Виокремленні структурні компоненти, а саме: мотиваційний, когнітивний, операційний, особистісний. Відповідно до кожного критерію визначено показники, що дають змогу об'єктивно оцінити професійно важливу якість. Усі дані ввійшли до розробленої автором методики розвитку особистісних якостей.

У третьому розділі «Система професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки» дисертант диференційовано визначив організаційно-педагогічні умови на виокремлених етапах. Автор підкреслює, що початковим і надзвичайно важливим є етап професійного самовизначення, оскільки він пов'язаний не лише з вибором майбутньої професії, а й подальшим стилем життя особи.

Для реалізації організаційно-педагогічних умов у процесі дослідження залучалися фахівці-професіонали сфери охорони та безпеки, втілювалися методи моделювання й розв'язання практичних ситуацій на засадах проблемності для засвоювання вмінь, ухвалювалися управлінські рішення. Розвиток творчих здібностей здійснювався при виконанні тактичних завдань у різних ситуативних діях. На увагу заслуговують рольові та ділові ігри, що сприяють розвитку таких важливих якостей, як організованість, наполегливість, цілеспрямованість, відповідальність, рішучість, а головне творчий самостійний підхід у прийнятті рішення в різних за складністю ситуативних ситуацій.

Здобувач зумів звести в інтегральний модуль компоненти чотирьох дисциплін: вогневої, тактичної, психологічної та правової підготовки. Оновив зміст дисциплін кореляційним зв'язком, послідовним взаємозалежним переходом від однієї до іншої. Формування аналітичного мислення у фахівців відбувалось за рахунок використання інформаційних технологій. Комплекс спеціальних дій зі спеціальної фізичної підготовки підібрано для набуття таких навичок, які є адекватними ситуативним поведінковим реакціям. Для формування вмінь і навичок безпечної поведінки здобувачем запропоновано квазіпрофесійні ситуації, що сприяли виявленню можливих наслідків загроз, пошуку шляхів реалізації тактичних прийомів і засобів загроз.

Загалом дисертанту вдалось створити систему професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки. Інтегральний характер системи передбачає вертикальні й горизонтальні зв'язки взаємопов'язаних підсистем: цільова, теоретико-методологічна, змістовно-технологічна, діагностично-результативна.

У четвертому розділі «Дослідницько-експериментальна перевірка ефективної системи професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та

безпеки» охарактеризовано особливості та спрямованість професійної підготовки на виокремлених етапах.

На пошуковому етапі дисертантом проаналізовано всі положення, плани, програми професійної підготовки, щоб знайти проблему мотиваційного спрямування майбутніх охоронців до цієї професії.

На констатувальному етапі здобувач приділив увагу розробленню діагностичних методик за обґрунтованими критеріями, показниками та рівнями спрямованості. Важливим є також і те, що для перевірки ефективності системи поетапної професійної підготовки було сформовано експериментальні групи із залученням 250 учасників.

На основі показників у ході констатувального етапу експерименту була доведена необхідність розроблення й упровадження організаційно-педагогічних умов, навчально-методичного забезпечення, інноваційних методів, педагогічних технологій.

Також дисертантом подано результати формувального етапу експерименту.

Для перевірки ефективності розробленої системи автором сформовані дві групи експериментальну та контрольну. Акцент ставився на організаційно-педагогічних умовах із залученням обґрунтованих концептуальних положень професійної підготовки.

На узагальненому етапі педагогічного експерименту виконано порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів дослідження.

Втілена дисертантом нова система підготовки значно підвищила рівень професійної компетентності за мотиваційно-цілісним, когнітивно-інформаційним, діяльнісно-результативним, емоційно-вольовими критеріями.

Автором на високому науковому рівні обґрунтовано методологічну та теоретичну основу дослідження, адекватно до теми роботи сформульовані висновки й рекомендації. Вірогідність отриманих результатів забезпечена застосуванням сучасних методів дослідження, належною статистичною обробкою експериментальних даних, достатньою джерельною базою.

Отримані дані коректно опрацьовані, глибоко проаналізовані та повністю викладені в опублікованих працях. Дотримана наукова термінологія із логічним переходом від одного розділу до іншого, що стверджує тим послідовність у досягненні результатів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше започатковано розвиток наукового напрямку теорії та методики професійної підготовки фахівців охоронної діяльності й безпеки; згідно розробленої власної концепції навчання майбутніх охоронців, представленої системи підготовки та запропонованої структури професійної компетентності фахівців охоронної діяльності й безпеки теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність системи професійної підготовки фахівців, яка містить цільову, змістову, операційну і результативну підсистеми; окреслені вимоги, критерії, рівні професійної готовності; розроблено ситуаційні завдання під час професійно-практичної підготовки фахівців.

Значущість наукової праці для науки і практичного використання.

Практичне значення дисертаційної роботи визнається комплексним розв'язанням проблеми впровадження в освітній процес системи професійної підготовки фахівців охоронної діяльності та безпеки. На основі методичних рекомендацій, посібників, фахових публікацій, результатів дослідження може укладатися навчальна програма та розробки лекційних курсів, що є важливим напрямом практичної реалізації.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Результати дослідження опубліковані у 66 наукових та навчально-методичних працях. Серед них: 1 монографія, 3 навчальні посібники, 26 статей у наукових фахових виданнях України та в іноземних наукових періодичних виданнях (з них 9 у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, зокрема 2 у «Scopus»), 35 статей у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій, 1 методичні рекомендації.

Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату.

Загальний текст дисертації 602 сторінки, із яких 370 сторінок основного тексту, що цілком відповідають вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» до обсягу докторських дисертацій. Стиль викладу в авторефераті та дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для їх сприйняття. Автореферат дисертаційного дослідження «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки» відповідає чинним вимогам, розкриває зміст і структуру дисертації, дає чітке уявлення про специфічні особливості проведеного дослідження, його результатів.

У цілому дисертація свідчить про високий рівень наукової підготовки дисертанта, досконале володіння методикою дослідження, творчий підхід до вирішення проблеми, що дозволило обґрунтувати актуальність та з'ясувати стан наукової розробки, а також розв'язати основні дослідницькі завдання.

У дослідженні Кисленка Д. П. отримано нові науково-обґрунтовані результати в галузі теорії та методики-професійної освіти, що створюють теоретико-методичну основу для розвитку теорії та методики професійно-педагогічної підготовки фахівців охоронної діяльності та безпеки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. Автор досить ґрунтовно підійшов до вирішення проблем дослідження та шляхів їх розв'язання. Надано значний перелік методів дослідження, проте бажано було б, ураховуючи прикладний характер роботи, більш залучити практичні інструментальні методи. В авторефераті в першому та другому розділі недостатньо розписані, якими методами досягався результат, хоча в роботі мають місце.

2. Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів сумнівів не має, між тим перелік наукових досягнень, які визначені «вперше», а саме «обґрунтовано та реалізовано організаційно-педагогічні умови», «удосконалення спеціальної фізичної підготовки», «інформаційні технології» більше відносяться до удосконалення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців.

3. Здобувач надав багато літературних джерел вчених, які не зменшуючи їх роль в науці, ніяким чином не мають відношення до теми дисертації з охоронної діяльності.

4. Автором визначені 5 основних організаційно-педагогічних умов, проте вважаємо, що для реалізації першої умови «розвиток мотивації до професійної діяльності» дисертантом недостатньо переконливо описані вихідні дані, отримані під час емпіричних досліджень для визначення ефективних методів розвитку мотивації. Разом з цим, вже в межах апробації автором надані порівняльні таблиці між ЕГ і КГ.

5. Немає чіткості у причинному зв'язку інтегрування вогневих, тактичних, психологічних та правових компонентів (складових). Краще було б надати на початку дослідження вихідні дані з кореляційними показниками між вказаними дисциплінами.

6. У роботі недостатньо надані методи розвитку когнітивних здібностей майбутніх фахівців, їх послідовність, що можуть бути втілені (крім навчання) у тестування кандидатів на посаду до структурних підрозділи охоронної діяльності та безпеки.

7. Автором бажано було б на початку емпіричного дослідження (а не наприкінці четвертого розділу роботи за наданими рисунками) висвітлювати оцінювання студентами престижності професії, діяльності, форми навчання тощо, а потім на основі їх відповідей, впроваджувати в процес навчання для проведення експерименту.

8. У науковій роботі на різних етапах дослідження наведено велику кількість таблиць, проте в автореферат бажано було б додати одну-дві порівняльну або об'єднану таблицю результатів дослідження.

Висловлені зауваження не мають вирішального значення та не знижують високої теоретичної та практичної цінності проведеного дисертаційного дослідження актуальної педагогічної проблеми.

Підсумовуючи наведене, можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Кисленка Дмитра Петровича на тему «**Теоретичні і методичні засади професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки**», є актуальним, самостійним і завершеним, має наукову новизну, теоретичну і практичну значущість, що в сукупності вирішують конкретні наукові завдання в галузі педагогіки. Структура, зміст дисертації, отримані результати, наведені висновки та фахові публікації автора повністю відповідають вимогам пунктів 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор Кисленко Дмитро Петрович заслуговує присудження

наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки, психології
та методики фізичного виховання
національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка *В. І. Пліско* В. І. Пліско

06

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

0302157493

12 19